

סיליבוס לקורס: השתקפות פניה של יהדות גליציה בספרות היראית והמשכילית במאה התשע-עשרה ובראשית המאה העשרים

שם המרצה: עמינדב רוטנברג

היקף הקורס בש"ש: 1 ש"ש

היקף הקורס בנ"ז: 1 נ"ז

דרישות קדם: -

סוג הקורס: שיעור רגיל

שנה"ל: תשפ"א (סמסטר ב')

מס' הקורס: 0-350057-0

נושאי הקורס:

1. הצגה כללית של מרחבי היצירה העברית בגליציה ומאפייניה במאה התשע-עשרה ובראשיתה של המאה העשרים
2. הכרת הזרמים המרכזיים המניעים את היצירה וקשרי הגומלין שביניהם
3. גילוי פניהן וטעימה מיצירותיהן של דמויות המפתח בקורפוס הנלמד

מטרות הקורס:

1. התלמיד יעמוד על קווי המתאר הסוגתיים הרעיוניים של היצירה העברית בגליציה בתקופה זו
2. התלמיד יכיר מקרוב את פועלן של דמויות מרכזיות במרחב הנדון, ויחשף לדוגמאות מיצירתן
3. התלמיד יבחין במשקלה החשוב של היצירה הספרותית בשיח האידיאולוגי והחברתי

מבנה הקורס:

הקורס כולל שיעור פרונטאלי שבמרכזו יעמדו קריאה וניתוח של יצירות נבחרות מן הקורפוס ודיון ביקורתי בטקסטים מחקרניים רלוונטיים.

דרישות הקורס, חובות הסטודנט:

1. נוכחות מליאה בשיעורים. במידה ויתקיימו באופן מקוון יש להופיע עם מצלמות פתוחות לאורך כל המפגשים. היעדרות ביותר מ-20% מן המפגשים תגרור פסילת השתתפות.
2. השתתפות פעילה בשיעורים (במצלמות פתוחות במפגשים המקוונים)
3. מילוי המשימות השוטפות במהלך המפגשים (30%)
4. מבחן מסכם (70% מהציון הסופי)

מהלך לימודים:

מספר שיעור	נושא	קריאה (קיצור)*
1	גבולות הגזרה ההיסטוריים	חובה: פיינר, 2007: 19-24
2	בין חסידים ומשכילים א' – מאבק בלתי מתפשר והשפעות הדדיות בין התנועות	חובה: ברטל, 2002: 55-68
3	בין חסידים ומשכילים ב' - ראשיתה של הספרות העברית החדשה ומאפיינים מרכזיים של הסוגות	חובה: מירון, 2007: 25-41
4	מגלה טמירין – יוסף פרל, סאטירה נוקבת לתוך עולם החסידות	חובה: מאיר, 2014: 13-27
5	הצופה לבית ישראל – יצחק ארטור, היצירה כיעוד ושליחות	רשות: פרילדנדר, 1996: ציון עמודים יינתן
6	מורה נבוכי הזמן – נתן קרוכמל, פילוסוף שהכשיר את הקרקע לכתיבת הרומן ההיסטורי	רשות: עמיר, 2020: ציון עמודים יינתן
7	תופס כינור ועוגב – מאיר הלוי לטריס, ממשוררי ההשכלה הגליציאנית	רשות: הכהן, 2017 (מצורף קישור וירטואלי)
8	החלוץ – יהושע השל שור, סמן קיצוני בין המשכילים	רשות: שפיזנהדלר, 1972: 7-38
9	עומדים כחומה בצורה – דמויות מפתח בהתנגדות החסידית להשכלה: ר' מנחם מנדל מרימנוב, ר' צבי הירש מזידיטשוב, ר' צבי אלימלך מדינוב, ר' חיים מצאנז	חובה: שלמון, 2012: 24-55
10	"הדייטשליך" בסיפור החסידי – מכופר מסוכן ועד צדיק נסתר	רשות: קיציס, 2019: 411-438
11	בין הפטיש לסדן? – רבנים ומשכילים – הרב שלמה יהודה רפפורט ומהר"צ חיות	רשות: ורסס, 2004: עט"ו-צח' חמיאל, 2011: ציון עמודים יינתן
12	ספרות התחיה – יורשת טבעית או ממזרה קלוקלת של ספרות ההשכלה?	רשות: בנבגי, 2011: 333-362
13	טעימות מסופרי גליציה של ראשית המאה העשרים – ר' בנימין וש"י עגנון	רשות: חבר, 1995: 455-472 עגנון, 1960: xvii-xi

*במהלך המפגשים נעסוק ביצירות של הדמויות השונות, אשר חלקן יכלל בחומר הבחינה המסכמת.

ביבליוגרפיה:

קריאת חובה:

1. י' ברטל, חסידים מתנגדים ומשכילים, בתוך (י' ברטל), מ'אומה' לילאום': יהודי מזרח-אירופה 1772-1881, משרד הביטחון, 2002.

2. י' מאיר, חסידות מדומה: עיונים בכתביו הסאטיריים של יוסף פרל, מוסד ביאליק, 2013.
3. ד' מירון, ספרות ההשכלה בעברית, בתוך (י' יובל – עורך), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני, כרך שלישי - ספרויות ואמנויות, כתר, 2007, 25-41.
4. ש' פיינר, תנועת ההשכלה והתרבות היהודית, בתוך (י' יובל – עורך), זמן יהודי חדש: תרבות יהודית בעידן חילוני, כרך שלישי - ספרויות ואמנויות, כתר, 2007, 19-24.
5. י' שלמון, מבשרי האולטרה-אורתודוקסיה בגליציה ובהונגריה: ר' מנחם מנדל מרימנוב ותלמידיו, זהויות 2, (2012), 25-54.

קריאת רשות:

1. א' בנבגי, יחסי ההשכלה והלאומיות במחשבת הספרות העברית: קיטוב נגדי או רציפות אידיאולוגית, בתוך: (א' פרוש, ח' צמיר, ח' סוקר-שווגר - עורכות), "הספרות והחיים": פואטיקה ואידיאולוגיה בספרות העברית החדשה, למנחם ברינקר ביובלו. הקשרים-כרמל, 2011, 333-362.
2. א' הכהן, שיר הזמר העברי הראשון: 'יונה הומיה', בתוך הבלוג "עונג שבת" (ד' אסף – עורך), http://onegshabbat.blogspot.com/2017/08/blog-post_25.html, 25/8/2017, מופיע בקישור.
3. ש' ורסס, באספקלריה הכפולה: בעקבות חליפת המכתבים בין שמואל דוד לוצאטו לשלמה יהודה רפפורט. בתוך: (ר' בונפיל י' גוטליב וחי' כשר - עורכים), שמואל דוד לוצאטו; מאתיים שנה להולדתו. מאגנס, 2004, עמ' עט'-צח'.
4. ח' חבר, הסאטירה הלאומית וקורבנה: פוליטיקה של רוב ומיעוט לאומי ב'בנערינו ובזקנינו' מאת ש"י עגנון, בתוך: עיונים בתקומת ישראל: מאסף לבעיות הציונות הישוב ומדינת ישראל, 5, (1995), 455-472.
5. א' חמיאל, הדרך הממוצעת - ראשית צמיחת הדתיות המודרנית, כרמל, 2011.
6. ש' עגנון, לשם ר' בנימין, בתוך: משפחות סופרים, הוועד הציבורי להוצאת כתבי ר' בנימין, 1960.
7. י' עמיר, מבוא, בתוך נ' קרוכמל (י' עמיר – עורך), מורה נבוכי הזמן, כרמל, 2020.
8. י' פרידלנדר, מבוא, בתוך: י' ארטור, (י' פרידלנדר – מהדיר), הצופה לבית ישראל, מוסד ביאליק, 1996.
9. ז' קיציס, האשכנזי הפלאי – הצצה חסידית אל קסמיה של המודרנה: עיון בספרות השבחים החסידית, דעת 87, (2019), 411-438.
10. ע' שפייזנהדלר, יהושע השיל שור ופועלו (מבוא), בתוך: יהושע השיל שור (ע' שפייזנהדלר – מהדיר), מאמרים, דורות, 1972.